

Vi drikker det, og vi vasker oss selv, koppene, klærne, hjemmet og bilen i det. Menneskekroppen inneholder 70 % vann. Uten det får vi ingen avlinger. Vann er faktisk livsnødvendig for alle levende organismer. Du kan klare deg uten mat i omtrent en måned, men høyst fem til sju dager uten vann.

97 % av vannet på jorda er saltvann som ikke kan drikkes av mennesker. Mindre enn 1 % av alt vann er tilgjengelig for menneskelige formål, inkludert landbruk og industri. Dette forrådet av vann kommer fra elver, innsjøer og grunnvannskilder.

Over hele verden er forbruket av vann stigende. Tilgangen på noe så viktig og fundamentalt som vann vil sannsynligvis bli ett av de mest akutte og konfliktskapende ressursproblemer i åra som kommer.

Innen år 2025 kan to tredjedeler av verdens befolkning stå overfor alvorlig vannmangel.

En stor del av verdens befolkning - to milliarder mennesker - mangler tilgang på rent drikkevann. Over fire milliarder mennesker mangler innlagt vann i hjemmet. I noen deler av Afrika må kvinner og barn bære opp til 20 liter vann, ofte i mer enn fem timer, fra nærmeste vannkilde til hjemmet. I industrialiserte land bruker en husholdning på 4,6 personer gjennomsnittlig 640 liter vann per dag.

Spar vann, trygt vann

"Mange av krigene i dette århundre handlet om olje, men i det neste vil de handle om vann"

- Ismail Seragelgin,
Verdensbanken, 1995

Se også *The Water Page*:
www.thewaterpage.com

Norge er ikke blant de landa i verden som trues av vannmangel. Tilgangen på ferskvann per innbygger er om lag 10 ganger større enn i gjennomsnitt for verden. Blant annet fordi landet er tynt befolket, er det meste av vannet samtidig lite forurensset.

I de beste jordbruksområdene er likevel vannkvaliteten stedvis redusert på grunn av

avrenning av næringsstoffer fra jordbruket, som fører til økt algevekst. Enkelte elvestrekninger (og mange fjorder) er forurensset av miljøgifter fra eksisterende eller nedlagt industri og gruvedrift. Sur nedbør har ført til fiskedød i en lang rekke vassdrag, selv om dette problemet er noe redusert i løpet av de siste 20 åra.

www.miljolare.no † Utrolig mye bra om vann!

Også i Norge kan vannressursene være truet av lokal forurensning. Overvåking av vannkvaliteten er derfor viktig. I forbindelse med slik overvåking kan elevenes læringsarbeid være en viktig ressurs. På nettsidene har vi en rekke vannaktiviteter. Noen skoler har lagt inn data fra helt tilbake til før 1990! Dette gir muligheter for å se utviklinga i et lengre tidsperspektiv.

Se www.miljolare.no/vann.

Statistikken er alarmerende og det er alle muligheter for at vi har en katastrofe i vente, med mindre vannsparing og ansvarlig forvaltning av vannressursene tas på alvor.

See World Wildlife Foundation:
www.panda.org/livingwaters/initiatives/wetlands.

Tilførselen av vann til Aralsjøen begynte å minske faretruende i sekstiårene på grunn av at vannet i tilløpselven ble brukt til kunstig vanning av bomulls- og rismarker. Jordbruket beslagla over 90% av den naturlige vanntilførselen fra de sentralasiatiske Tien Shan-fjellene. Som et resultat av dette krympet sjøens overflateareal.

Nyere studier har pekt på den økonomiske verdien av økosystemene i ferskvann, som våtmarker, innsjøer og elver. Til tross for deres store betydning, er slike økosystemer alvorlig truet over hele verden. I løpet av bare 30 år har Aralsjøen, en gang verdens fjerde største innsjø, krympet til mindre enn halvparten av sin opprinnelige størrelse og blitt like salt som havet.

Rike land forurenses regelmessig vannkildene, elver og sjøer, og setter dermed den økologiske likevekten i fare. Hver eneste dag pumper menneskene forurensning inn i ulike ledd i vannets kretsløp, enten de dumper kloakk i havet eller heller farlige kjemikalier i elvene.

Vannets kvalitet er like viktig som kvantiteten. Nylig ble ulovlig høye nivå av mer enn 43 forskjellige sprøytmiddel funnet i drikkevann i Storbritannia. Listen over forurensende stoff er lang og inkluderer blant annet herbicider, nitrater, fosfater, bly, olje og forskjellige industrielle kjemikalier.

Vil du ha mer kunnskap om vann?
Besøk UNESCOs vannportal på www.unesco.org/water eller andre relevante nettsteder som: The Water Page: www.thewaterpage.com og The Global Programme for the Protection of Marine Environment from Land Based Activities: www.gpa.unep.org

Skrutt på vegen

Om vi blir mer bevisste på vårt vannforbruk, kan vi redusere skadevirkningene. Jo mindre vannføringen i elvene blir, desto mer konsentrert blir forurensningen. Hva kan vi gjøre for å bruke mindre vann?

- ☞ Ta en **duş** i stedet for å bade. I gjennomsnitt går det med dobbelt så mye vann til et karbad som til en duş.
- ☞ Når du skal skifte ut **toalett** eller **vaskemaskin**, spør etter modeller med lavt vannforbruk.
- ☞ Vask **klær** bare når det er nødvendig. Noen ganger er ikke klærne virkelig skitne, men trenger bare å luftes. Klærne dine varer også lenger om du tenker på dette.
- ☞ Ikke skyll **tamponger, bind, bleier og kondomer** ned i toalettet -spesielt ikke dersom du bor i et område der kloakken pumpes ubehandlet ut i havet. Tenk på det neste gang du bader.
- ☞ Slå aldri ut **husholdningskjemikalier** som olje, white-spirit og malingrester i vasken eller i toalettet. Disse skal leveres til mottak for spesialavfall.

I dag blir det aller meste av kloakken rensset, men renseanleggene takler ikke de giftstoffene vi måtte helle ned i avløpet, slik som rester av maling, løsningsmiddel eller kosmetikk. De blir enten med ut i vassdragene, eller de blir igjen i kloakkslammet. Slammet kan inneholde så mye miljøgifter at det ikke kan brukes til gjødsel.

Mer om vannressurser i Norge finner du hos Norges vassdrags- og energidirektorat, www.nve.no.

Mer om vannforurensning kan du lese på www.miljostatus.no.

Hvor stor andel av befolkningen i Burkina Faso har tilgang til rent drikkevann? På Globalis

finner du statistikk over tilgangen til rent vann og sanitæranlegg: www.globalis.no.

Drikk vann på skolen! I Oslo tok vann- og avløpsetaten initiativ til at alle ungdomsskoleelever i Oslo skulle få utdelt en vannflaske til bruk i skolen. På denne måten vil de oppmuntre ungdom til å drikke vann fra springen. I Østfold har brussalget stupt etter at det ble installert vannavkjølere på skolene. Ved siden av å oppmuntre til sunnere vaner blant ungdom, kan slike tiltak redusere behovet for transport. Elevene drikker vann fra springen i stedet for å kjøpe drikke fra automater, som regelmessig må fylles opp.

(Kilde: *Aftenposten* 24.11. og 06.10.2004)

Flaskevannets pris: Etter en ny uavhengig undersøkelse oppfordrer Verdens Naturfond folk til å drikke vann fra springen, som ofte er like bra som flaskevann. Det er en fordel både for miljøet og for folks lommebøker.

Ifølge denne studien er vann som kjøpes på flaske ofte ikke noe tryggere eller sunnere enn det som kommer fra springen i mange land, mens det derimot koster inntil 1000 ganger mer per liter. Likevel er tapping av vann på flaske den sterkest voksende bransjen innenfor drikkevareindustrien, men en omsetning som anslås til 22 milliarder dollar årlig.

FNs organisasjon for matvarer og landbruk (FAO) hevder også at flaskevann ikke er noe bedre enn vann fra springen, sett fra ernærings synspunkt. Flaskevannet inneholder små mengder mineraler, men det gjør også vannet som kommer fra mange kommunale vannverk.

Studien viste også at 1,5 millioner tonn plast årlig går med til flaskene som det tappes vann på. Farlige kjemikalier kan bli sluppet ut i miljøet både når flaskene produseres og etter at de kastes. En fjerdedel av de 89 milliarder liter med vann som tappes på flaske hvert år blir drukket i andre land enn der de tappes. Transporten av flaskevann innen og mellom land fører til utslipp av CO₂ og bidrar til global oppvarming. (3. mai 2001).

For mer informasjon: WWF Living Waters Campaign, e-post: lhadeed@wwfint.org.

Tørster du etter kunnskap om vann? Besøk UNESCOs vannportal, www.unesco.org/water, eller The Water Page, www.thewaterpage.com.

En gjennomsnittlig golfbane i et tropisk land som f.eks. Thailand trenger 1500 kg med kunstgjødsel og sprøytemiddel årlig, og forbruker like mye vann som 60.000 landsbyboere.

www.miljolare.no † Kommunen kan bestille undersøkelser

I Bergen undersøkes vassdragene av elever på initiativ fra Grønn etat i Bergen kommune i forbindelse med utarbeidelse av ny forvaltningsplan for vassdrag. Alle skoler er invitert til å adoptere hvert sitt vassdragsområde, og til å registrere bruk av vassdraget, forsøpling, biologisk mangfold og kulturminner. Slik kan skolen være en ressurs for kommuner, samtidig som elevene lærer svært effektivt.

Se www.miljolare.no/prosjekter.